

วิธีดำเนินการ

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้แก่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

จังหวัดพิษณุโลก ตั้งอยู่กึ่งกลางค่อนไปทางเหนือของประเทศไทย ตั้งอยู่ประมาณเส้นรุ้งที่ 16 องศาเหนือและเส้นแวงที่ 100 องศาตะวันออก อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครโดยทางรถไฟประมาณ 389 กิโลเมตร และทางรถยนต์ประมาณ 352 กิโลเมตร จังหวัดพิษณุโลกเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่กึ่งกลางระหว่างกรุงเทพมหานครกับดินแดนเหนือสุดของประเทศไทย ซึ่งหากพิจารณาที่ตั้งของจังหวัดพิษณุโลกตามภาคพัฒนา และภาคอุดมศึกษาแล้ว จะจัดอยู่ในภาคเหนือตอนล่าง หากพิจารณาตามภูมิศาสตร์หรือภาคการปกครอง จะจัดอยู่ในบริเวณภาคกลางตอนบน (บัญชา กุเจริญไพบูลย์ 2521 : 2)

จังหวัดพิษณุโลกมีเนื้อที่ประมาณ 10,815,854 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 6,759,908.7 ไร่ ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอน้ำป่าก จังหวัดอุตรดิตถ์
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอเมืองพิจิตร และอำเภอสว่างงาม จังหวัดพิจิตร
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ และอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย และอำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร

จังหวัดพิษณุโลก จัดอยู่ในเขตการปกครองที่ 6 ของกระทรวงมหาดไทย โดยแบ่งส่วนการปกครองออกเป็น 8 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ 82 ตำบล 766 หมู่บ้าน ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนส่วนการปกครองรายอำเภอในจังหวัดพิษณุโลก พ.ศ. 2528

อำเภอหรือกิ่งอำเภอ	ตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	เทศบาล	สุขาภิบาล
อำเภอเมือง	18	135	1	1
อำเภอวังทอง	11	106	-	1
อำเภอบางระกำ	8	94	-	2
อำเภอบางกระทุ่ม	9	84	-	2
อำเภอพรหมพิราม	12	96	-	2
อำเภอวัดโบสถ์	6	53	-	1
อำเภอนครไทย	9	105	-	1
อำเภอชาติตระการ	4	50	-	1
กิ่งอำเภอเนินมะปราง	5	43	-	-

ที่มา : ที่ว่าการอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ลักษณะพื้นที่ของจังหวัดพิษณุโลก ทางตอนเหนือเป็นที่ราบสูง และมีภูเขา เป็นพืดยาวมาทางทิศตะวันตก พื้นที่ตอนกลางเป็นที่ราบ และตอนใต้เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำน่าน และแม่น้ำยมในท้องที่อำเภอบางระกำ อำเภอเมือง อำเภอพรหมพิราม และอำเภอบางกระทุ่ม ส่วนในท้องที่อำเภอวังทอง อำเภอวัดโบสถ์ อำเภอนครไทย อำเภอชาติตระการ และกิ่งอำเภอเนินมะปราง เป็นที่ราบสูงสลับกับป่าไม้และภูเขา

อำเภอบางระกำ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดพิษณุโลก มีเนื้อที่ประมาณ 992 ตารางกิโลเมตร สำหรับชื่อของอำเภอซึ่งมีชื่อว่าบางระกำนั้น หวน ฟินอุพันธ์ ไถ่กล่าวไว้ว่า "สำหรับชื่อบางระกำนี้เดิมทีเคยมีชื่อว่า "วังระกำ" ต่อมาได้เพี้ยนเป็นบางระกำ ที่มีคำว่าระกำอยู่ด้วยคงจะเป็นเพราะว่า แต่เดิมท้องที่

แถบนี้คงเป็นท้องที่ที่กั้นการ เดินทางจากหัวเมืองไปก็ลำบากอย่างยิ่ง จึงเรียกกันว่า
วังระกำ จนเพี้ยนมาเป็นบางระกำในที่สุด" (หวน พิณอุพันธ์ 2517 : 128)
แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันการเดินทางจากหัวเมืองไปอำเภอบางระกำมิได้ลำบาก
อย่างแต่ก่อน เพราะมีทางหลวงแผ่นดินสายพิษณุโลก-กำแพงเพชร ผ่านอำเภอบางระกำ
ซึ่งระยะทางดังกล่าวจากที่ว่าการอำเภอบางระกำถึงอำเภอเมืองพิษณุโลกเพียง 18
กิโลเมตร เท่านั้น และมีทางหลวงแผ่นดินสายพิษณุโลก-นครสวรรค์ ผ่านอำเภอบางระกำ
ที่บ้านวังคาน บ้านวังเบ็ด ห่างจากที่ว่าการอำเภอบางระกำไปทางทิศตะวันออก
8 กิโลเมตร ซึ่งถนนสายนี้มีระยะทางยาวถึง 116 กิโลเมตร ดังนั้นการเดินทาง
ของชาวบ้านในเขตอำเภอบางระกำตลอดจนในเขตที่มีทางหลวงแผ่นดินทั้ง 2 สายตัดผ่าน
จึงสามารถเดินทางไปนอกเขตอำเภอบางระกำได้อย่างสะดวกสบาย

ภายในเนื้อที่ 992 ตารางกิโลเมตร หรือ 620,000 ไร่ ของอำเภอ-
บางระกำนี้ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย และ
อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอสว่างงาม จังหวัดพิจิตร และ อำเภอ-
พรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอสี่รีมาศ จังหวัดสุโขทัย และกิ่งอำเภอ-
สถานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร

อำเภอบางระกำ แบ่งส่วนการปกครองออกเป็น 8 ตำบล 94 หมู่บ้าน

ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 พื้นที่ จำนวนส่วนการปกครอง คร่าวเรือน และประชากรรายตำบล
ในอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก พ.ศ. 2526

ตำบล	หมู่บ้าน	พื้นที่ (ไร่)	จำนวน หลังคา เรือน	ประชากร		
				ชาย	หญิง	รวม
บางระกำ	21	170,933	3,501	10,645	10,793	21,438
ชุมแสงสงคราม	15	97,279	2,384	7,259	7,178	14,437
ปลักแรด	9	37,701	1,514	4,265	4,453	8,718
วังอิทก	7	36,996	793	2,324	2,368	4,692
พันเส้า	15	48,498	1,532	4,739	4,647	9,386
หนองกุลา	12	99,500	1,984	5,758	5,755	11,513
บึงกอก	9	77,940	1,539	4,573	4,503	9,076
นิคมพัฒนา	6	51,153	1,746	4,768	4,577	9,345

ที่มา : ที่ว่าการอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ลักษณะภูมิประเทศของอำเภอบางระกำ เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ มีระดับความสูงของพื้นที่ประมาณ 35-54 เมตร จากระดับน้ำทะเล บริเวณที่สูงจะอยู่คั่นตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอบางระกำ คือบริเวณตำบลบึงกอก ตำบลหนองกุลา ซึ่งสูงประมาณ 47-54 เมตร และค่อย ๆ ลาดลงมาทางตะวันออกสู่แม่น้ำยม บริเวณใกล้ ๆ ริมฝั่งแม่น้ำยมมีระดับสูงเพียง 34-37 เมตรเท่านั้น (กาญจนา เเงารังษี และคณะ 2525 : 38-39) และจากการที่แม่น้ำยมไหลผ่านอำเภอบางระกำนี้เอง จึงทำให้พื้นที่ของอำเภอบางระกำแบ่งออกเป็น 2 ฝั่ง ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ทางตะวันตกของแม่น้ำยม และส่วนน้อยอยู่ทาง

ฝั่งตะวันออก พื้นที่ราบของอำเภอบางระกำทั้งสองฝั่งมีคลอง หนอง บึง อยู่เป็นจำนวนมาก ควบคู่กันเอง ชื่อตำบลและหมู่บ้านส่วนใหญ่จึงขึ้นต้นด้วยคำว่า "หนอง" "บึง" "วัง" เป็นส่วนมาก เช่น หนองกุลา หนองบัว หนองอ้อ หนองขานาง หนองนา หนองไผ่ บึงคัค บึงบอน บึงจำกา เป็นต้น คำว่า "หนอง" หรือ "บึง" ที่เป็นคำขึ้นต้นของชื่อตำบลหรือหมู่บ้านนั้นหมายถึง ตำบลหรือหมู่บ้านนั้น ๆ มีหนองหรือบึงอยู่นั่นเอง ส่วนชื่อตำบลหรือหมู่บ้านที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า "วัง" ก็มักจะเป็นตำบลหรือหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำและมักเป็นแม่น้ำที่โค้งเป็นวง เช่น วังเป็ด วังคาน วังอิทก และวังใหญ่ เป็นต้น

จากลักษณะภูมิประเทศที่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำดินตะกอนนี้เอง จึงทำให้เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การเกษตรกรรม ประชากรในจังหวัดต่าง ๆ จึงอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ทำมาหากินในอำเภอบางระกำเป็นจำนวนมาก จากแบบสำรวจข้อมูลของสำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก เมื่อ พ.ศ. 2525 พบว่า ในพื้นที่อำเภอบางระกำ 620,000 ไร่ นี้ เป็นพื้นที่ทำการเกษตรถึง 452,110 ไร่ ซึ่งแบ่งแยกประเภทของการเพาะปลูกออกเป็น 12 ประเภทตามลำดับมากน้อยดังนี้ ข้าว ถั่วเขียว ข้าวโพดสวนผลไม้ พืชผัก ถั่วเหลือง ฝ้าย อ้อยน้ำตาล งา ถั่วลิสง ข้าวโพดหวานและละหุ่ง อย่างไรก็ตาม การเกษตรกรรมในอำเภอบางระกำก็ประสบปัญหาสำคัญอยู่อย่างหนึ่งคือ เมื่อถึงฤดูฝน น้ำในแม่น้ำลำคลองหนองบึงต่าง ๆ จะท่วมล้นฝั่ง ท่วมเรือทสวนไร่นา ตลอดจนบ้านเรือนของราษฎร ซึ่งบางปีปริมาณน้ำฝนมาก ประกอบกับน้ำในแม่น้ำลำคลองหนองบึงเอ่อล้นขึ้นมา จึงทำให้ไร่นาและพืชไร่เสียหายเป็นอันมาก นอกจากอาชีพทางการเกษตรแล้วอาชีพการประมงก็เป็นอีกอาชีพหนึ่งที่ประชากรในอำเภอบางระกำยึดเป็นอาชีพหลัก ซึ่งปลาที่จับได้นั้นมีด้วยกันหลายชนิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งปลาเนื้ออ่อนนั้นเป็นที่นิยมในการบริโภคมาก ควบคู่กันจึงทำให้พ่อค้าแม่ค้าในท้องที่ใกล้เคียงมารับซื้อปลาสดที่ตลาดบางระกำไปขาย ไปบริโภค และบางส่วนก็นำปลาเหล่านั้นไปทำปลาร้า ปลาเจ่า ปลาเค็ม ตลอดจนทำน้ำปลาไว้เพื่อบริโภคและจำหน่ายเป็นจำนวนมาก

ตั้งที่ใดกล่าวมาแล้วในช่วงต้น พื้นที่อำเภอบางระกำเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การเกษตรกรรม ดังนั้นประชากรในจังหวัดต่าง ๆ จึงอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานทำมาหากินในอำเภอบางระกำเป็นจำนวนมาก กลุ่มประชากรที่ได้อพยพเข้ามานี้ อาจแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1. กลุ่มลาวโซ่ง ประชากรในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่อพยพมาจากจังหวัดสุพรรณบุรี เพชรบุรี โดยเข้ามาตั้งถิ่นฐานประมาณ 10-50 ปีมาแล้ว พวกนี้มักจะรวมกลุ่มกันอยู่เป็นหมู่บ้านลาวโซ่งด้วยกันและกระจายอยู่ในตำบลต่าง ๆ ของอำเภอบางระกำ ตำบลที่มีพวกลาวโซ่งอยู่มากได้แก่ตำบลบางระกำ ตำบลชุมแสงสงคราม ตำบลบึงกอก และตำบลนิคมพัฒนา

2. กลุ่มอีสาน ประชากรในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่อพยพมาจากจังหวัดร้อยเอ็ด สุรินทร์ บุรีรัมย์ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ โดยอพยพมาอยู่เป็นเวลา 10-40 ปีมาแล้ว และมีอีกบางส่วนอพยพเข้ามาอยู่ที่นิคมสร้างตนเองในระยะหลังอีก กลุ่มที่อพยพมาจากภาคอีสานนี้ส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตตำบลบึงกอก ตำบลหนองกุดลา ตำบลบางระกำ และตำบลชุมแสงสงคราม

3. กลุ่มภาคกลาง ประชากรในกลุ่มนี้เป็นพวกที่อพยพมาจากจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดนครสวรรค์ พิจิตร สุโขทัย เป็นต้น ประชากรกลุ่มภาคกลางนี้เป็นพวกที่อพยพเข้ามาหลังสองกลุ่มแรก และมักเข้ามาอยู่ในบริเวณนิคมสร้างตนเอง

จากการที่ประชากรในอำเภอบางระกำเป็นพวกที่อพยพมาจากต่างจังหวัดหลายจังหวัดเป็นส่วนนี้เอง เมื่ออพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานก็มักจะเข้ามารวมกันอยู่เป็นหมู่บ้านของพวกตนโดยเฉพาะ เช่นกลุ่มหมู่บ้านลาวโซ่ง กลุ่มหมู่บ้านลาวอีสาน กลุ่มหมู่บ้านภาคกลาง ซึ่งแต่ละกลุ่มก็จะแยกย้ายไปตั้งบ้านเรือนตามตำบลต่าง ๆ และด้วยเหตุนี้จึงทำให้ประชากรกลุ่มต่าง ๆ ยังคงรักษาภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอาไว้ได้เป็นส่วนมาก เช่น พวกลาวโซ่ง ยังคงมีประเพณีเล่นเรือ ประเพณีเลี้ยงผีข้าวใหม่ ส่วนพวกที่อพยพมาจากภาคอีสานก็ยังคงมี

ประเพณีเล่นสาว งานทำบุญบั้งไฟ ตลอดจนการเล่นต่าง ๆ ของทางภาคอีสานอยู่เป็นต้น
(กาญจนา เเงารังษี และคณะ 2525 : 40-41)

อำเภอบางระกำ มีสถานศึกษาทั้งหมด 82 แห่ง แบ่งออกเป็นโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางระกำ 79 โรงเรียน และโรงเรียน
มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา 3 โรงเรียน

ถึงแม้ว่าประชาชนในอำเภอบางระกำจะเป็นพวกที่อพยพมาจากจังหวัด
ต่าง ๆ หลายจังหวัดก็ตาม แต่ประชาชนส่วนใหญ่นั้นนับถือศาสนาพุทธ มีเพียงบางส่วน
เท่านั้นที่นับถือศาสนาอื่น ซึ่งจะเห็นได้จากสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนา ดังแสดงไว้
ในตาราง 3

ตาราง 3 จำนวนสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาในอำเภอบางระกำ
จังหวัดพิษณุโลก พ.ศ. 2528

สถานที่ประกอบพิธีทางศาสนา	จำนวน
วัดพุทธศาสนา	14
สำนักสงฆ์	55
โบสถ์คริสต์	1
ศาลเจ้า	2

ที่มา : ที่ว่าการอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ในด้านการสาธารณสุข อำเภอบางระกำมีสถานบริการสาธารณสุขทั้งหมด
17 แห่ง ดังที่แสดงในตาราง 4 ซึ่งหากเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรของอำเภอ-

บลงระกำแล้วจะเห็นว่าสถานบริการสาธารณสุขนั้นไม่เพียงพอต่อความต้องการในการ -
ให้บริการเลย ค้วยเหตุนี้เมื่อชาวบ้านมีอาการเจ็บป่วยเพียงเล็กน้อย ไม่เป็นอันตราย
ถึงชีวิต ชาวบ้านจึงมักจะไม่ไปรับบริการจากสถานบริการสาธารณสุข เพราะการไป
รับบริการแต่ละครั้ง นอกจากจะต้องเสียเวลาในการเดินทางแล้ว ยังต้องเสียเวลา
ในการรอรับบริการจากเจ้าหน้าที่ประจำสถานบริการสาธารณสุขซึ่งมีจำนวนน้อยอีกค้วย
ดังนั้นทางออกของชาวบ้านก็คือ ให้หมอกกลางบ้านเป็นผู้รักษาหรือในบางครั้งผู้ป่วยก็จะ
ซ้อยามารับประทานเอง ซึ่งนับว่าสะดวกและรวดเร็วกว่าการไปรอรับบริการจาก
สถานบริการสาธารณสุขอยู่มาก

ตาราง 4 จำนวนสถานบริการสาธารณสุขในอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก
พ.ศ. 2528

ตำบล	จำนวนสถานบริการสาธารณสุข				
	โรงพยาบาล	สาธารณสุข อำเภอ	สถานบริการ สาธารณสุข ชุมชน	สถานีอนามัย ตำบล	สำนักงาน ยุติธรรม
บางระกำ	1	1	-	-	-
ชุมแสงสงคราม	-	-	-	4	-
ปลักแรด	-	-	-	1	-
วังอิทก	-	-	-	1	-
พันเสา	-	-	-	1	1
หนองกุดำ	-	-	-	4	-
บึงกอก	-	-	-	1	-
นิคมพัฒนา	-	-	1	1	-

ที่มา : ทิวาการอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ส่วนทางด้านคมนาคมนั้น อำเภอบางระกำมีถนนลาดยางซึ่งสามารถ
ใช้เดินทางติดต่อกับจังหวัดอื่น ๆ อยู่เพียงสองสายคือ ถนนสายพิษณุโลก-กำแพงเพชร
และพิษณุโลก-นครสวรรค์ ซึ่งถนนทั้งสองสายเป็นทางหลวงแผ่นดินที่เป็นที่นิยมแก่ผู้สัญจร
ไปมาเป็นอย่างมาก สำหรับการคมนาคมระหว่างอำเภอบางระกำกับตำบลหรือหมู่บ้าน
ต่าง ๆ มีถนนผิวลูกรังและถนนดินทั้งหมด 32 สาย แต่ถนนเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเป็นถนน
ที่ใช้ได้เฉพาะบางฤดูกาลเท่านั้น

ในด้านสาธารณูปโภค ซึ่งได้แก่ การไฟฟ้าและการประปา นั้น อำเภอ-
บางระกำมีหมู่บ้านที่มีไฟฟ้าใช้ 23 หมู่บ้าน อีก 71 หมู่บ้านยังไม่มีไฟฟ้าใช้ แต่การ
ไฟฟ้าส่วนภูมิภาคมีโครงการที่จะขยายการจ่ายกระแสไฟฟ้าให้มีครบทุกหมู่บ้าน ทุกตำบล
ในระยะเวลาอันใกล้นี้ ส่วนการประปา อำเภอบางระกำมีการประปาของศูนย์การ-
ประปานครบาลส่วนภูมิภาคจำหน่ายน้ำประปาให้ประชาชนใช้สอย โดยมีสุขาภิบาล-
บางระกำเป็นผู้ดำเนินงาน

อนึ่ง ในปัจจุบันอำเภอบางระกำได้เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ
แห่งหนึ่งของประเทศไทย กล่าวคือ บริษัทไทยเซลล์ เอ็กซ์พลอเรชั่น แอนด์โปรดักชั่น จำกัด
ได้สำรวจพบน้ำมันดิบที่ตำบลต่าง ๆ ในอำเภอบางระกำ ดังรายละเอียดแสดงหลุมเจาะ
สำรวจน้ำมันดิบในตาราง 5

ตาราง 5 รายละเอียดแสดงหลุมเจาะสำรวจน้ำมันดิบในเขตอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ระหว่างปี พ.ศ. 2526 - 2527

ชื่อหลุม	สถานที่ อ.บางระกำ จ.พิษณุโลก	ผลการขุดเจาะ น้ำมัน/ก๊าซ	การใช้ ที่ดิน	หมายเหตุ
น้ำน - 1	ตำบลปลักแรด	ไม่พบ	เช่า	-มีการปรับปรุงถนนเดิมและ
บอนแดง - เอ	บ้านบอนแดง ตำบลบางระกำ	ไม่พบ	เช่า	ก่อสร้างถนนใหม่ในเขต
ซีแรง - เอ	บึงซีแรง ตำบลบางระกำ	ไม่พบ	เช่า	อำเภอบางระกำรวมระยะ
เขาควาย - เอ	หนองเขาควาย ตำบลบางระกำ	ไม่พบ	เช่า	ทางยาวประมาณ 63 กิโลเมตร -สะพานคอนกรีตเสริมเหล็ก 2 แห่ง 1. ยางแฉวนอู่(ค่าใช้จ่าย 7 แสน บาท) 2. ถนนผ่านนิคม
บางระกำ - เอ	บ้านโป่งหม้อข้าว ต.บางระกำ	ไม่พบ	ซื้อ	
คุยม่วง - เอ	บ้านดง ตำบลชุมแสงสงคราม	ไม่พบ	ซื้อ	
หนองคูม - เอ	หมู่ 2 ตำบลชุมแสงสงคราม	พบน้ำมัน/ก๊าซ	เช่า	อยู่ในเขตนิคมสร้างตนเอง บางระกำ
หนองคูม - บี	บ้านกง ตำบลชุมแสงสงคราม	ไม่พบ	ซื้อ	
วัดแตน - เอ	บ้านหนองพยอม ต.ชุมแสงฯ	พบน้ำมัน/ก๊าซ	เช่า	อยู่ในเขตนิคมสร้างตนเอง บางระกำ
หนองกลับ - เอ	บ้านโนนอีแต ต.หนองกุลา	กำลังดำเนินการ	เช่า	อยู่ในเขตนิคมสร้างตนเอง บางระกำ
ปรือกระเทียม-เอ	บ้านปรือกระเทียม ต.หนองกุลา	พบน้ำมัน/ก๊าซ	เช่า	อยู่ในเขตนิคมสร้างตนเอง บางระกำ
ปรือกระเทียม-บี	บ้านนา ต.หนองกุลา	เตรียมการ	เช่า	อยู่ระหว่างดำเนินการ

ที่มา : ที่ว่าการอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

นอกจากนี้ เนื่องจากทางอำเภอบางระกำมีนโยบายที่จะนำบัณฑิตทุกซ์ บำรุงสุข
แก่ราษฎร กับทั้งจะทำให้สังคมเจริญรุ่งเรืองขึ้น ดังนั้นอำเภอบางระกำจึงได้มีโครงการ
ต่าง ๆ ทั้งที่ได้ดำเนินการไปแล้วและกำลังจะดำเนินการอีกหลายโครงการ ซึ่งโครงการ
เหล่านี้จะสามารถทำให้บรรลุตฤประสงค์หรือนโยบายดังกล่าวข้างต้นได้ โครงการ-
เหล่านี้ได้แก่

1. โครงการ กสช.

ในปี พ.ศ. 2528 อำเภอบางระกำมีสภาตำบล 8 ตำบล และได้
กำหนดโครงการ กสช. ไว้ดังนี้

1. โครงการขุดลอกคลองส่งน้ำแม่สตั้งและคลองคค พร้อมอาคาร
ระบายน้ำ รวม 5 ตำบล
2. โครงการขุดลอกคลองกรงกรัก พร้อมอาคารระบายน้ำ รวม 4 ตำบล
3. โครงการขุดลอกคลองตะแบกงาม รวม 1 ตำบล
งบประมาณที่ได้รับเงินจัดสรรทั้งสิ้น 2,733,384.00 บาท

2. โครงการทั่วไปโดยไม่ใช้งบประมาณของทางราชการ

1. โครงการเหมืองเพื่อย่าน ดำเนินการไปแล้ว 252 โครงการ
คิดเป็นเงิน 3,270,687.00 บาท

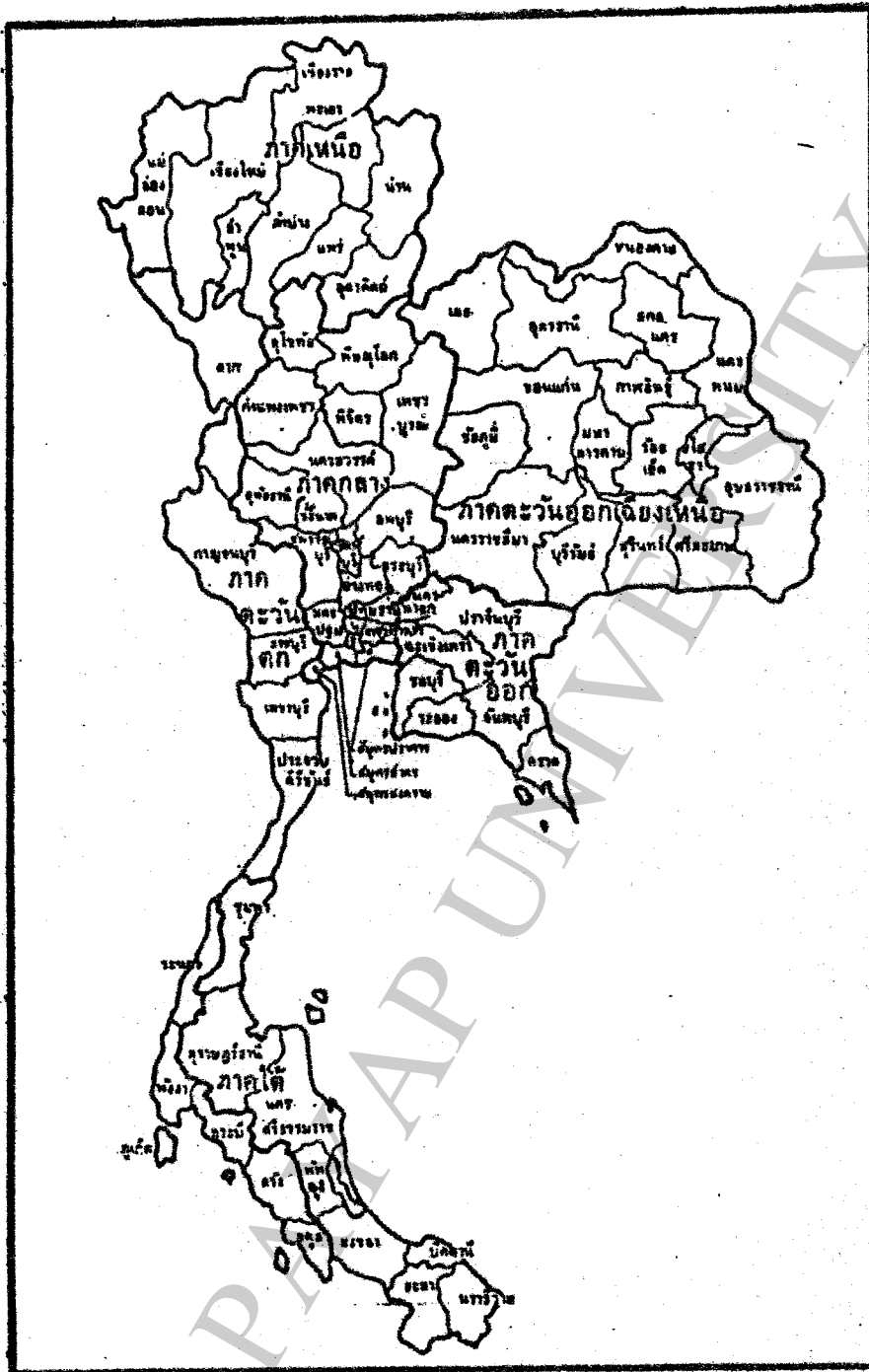
2. โครงการประกวดหมู่บ้านดีเด่น

- ดำเนินการ 94 หมู่บ้าน
- หมู่บ้านที่พัฒนาครบวงจร 27 หมู่บ้าน
- หมู่บ้านที่กำลังดำเนินการ 67 หมู่บ้าน

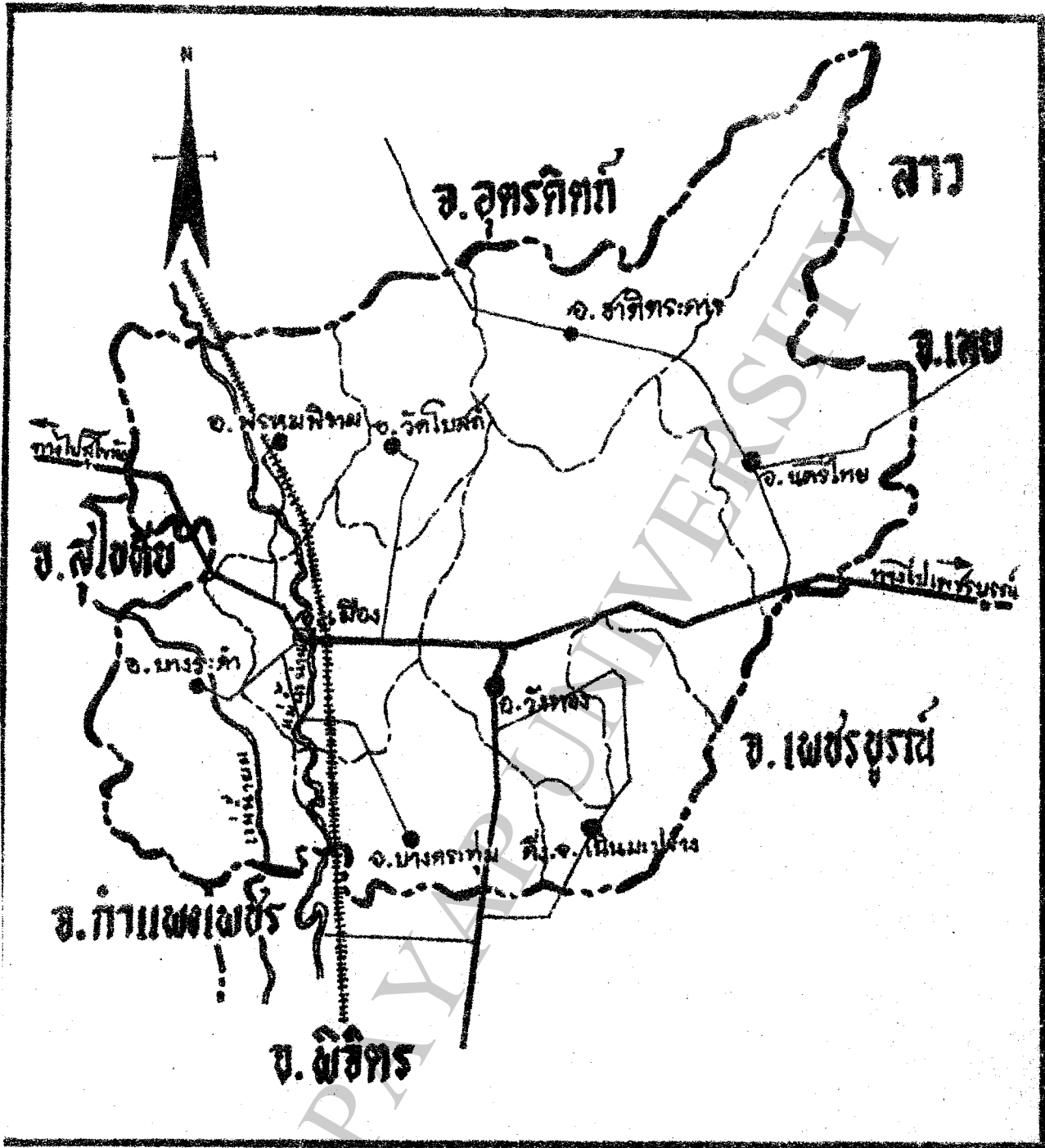
3. โครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก

- บอนำดิน 2 บ่อ
- บอนำบาดาล 4 บ่อ
- ฝ่ายนำดิน 1 แห่ง

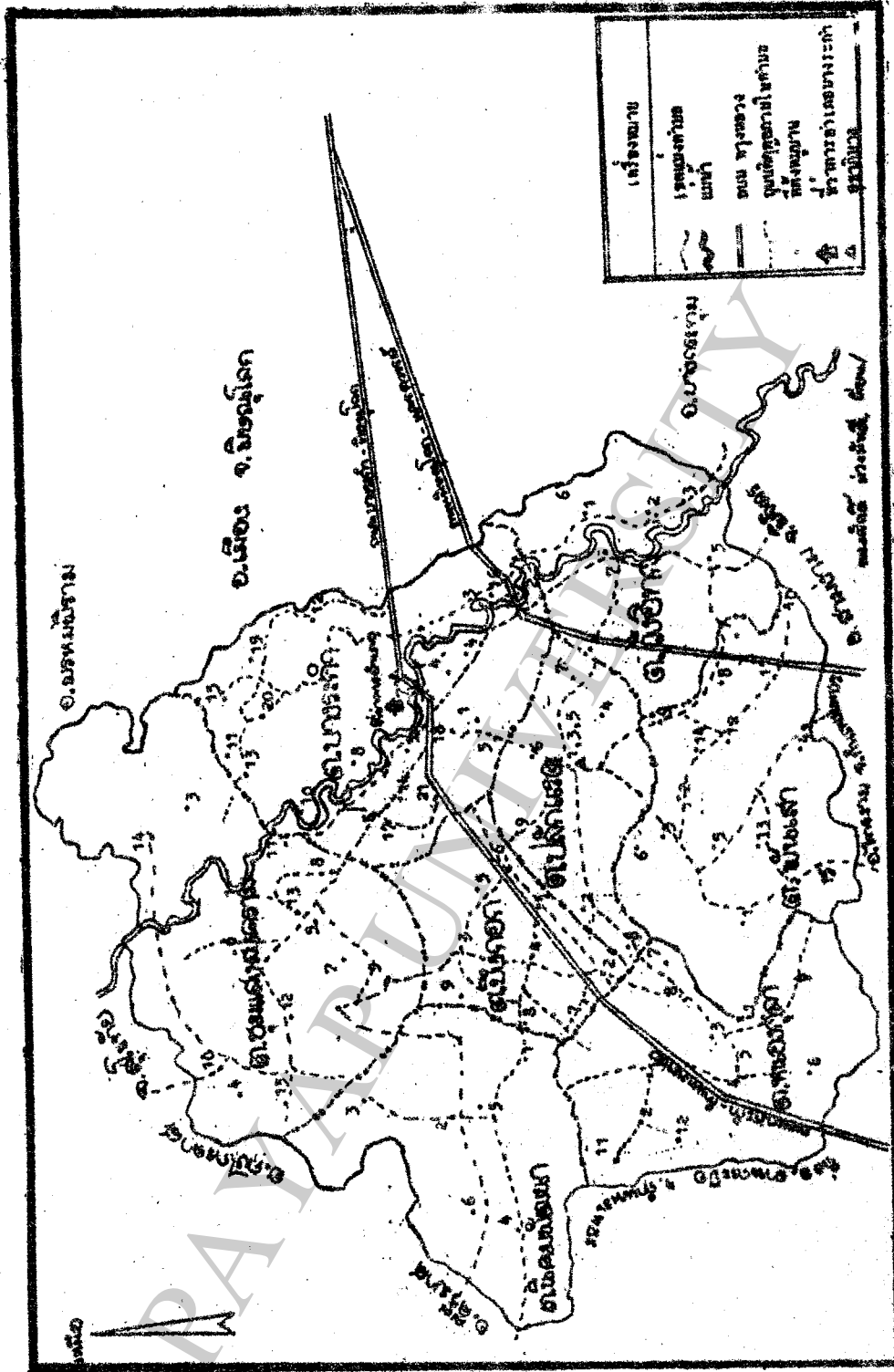
แผนที่ ๗ แผนที่แสดงการแบ่งเขตจังหวัด

แผนที่ 2 แผนที่แสดงการแบ่งเขตอำเภอ จังหวัดพิษณุโลก

แผนที่ 3 แผนที่แสดงเส้นทางคมนาคมและการแบ่งเขตตำบล อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

รายการแสดงชื่อหมู่บ้านประกอบแผนที่อำเภอบางระกำ

1. ตำบลบางระกำ

- หมต 1 บ้านไร่
- หมต 2 บ้านวังเบิก
- หมต 3 บ้านท่าโก
- หมต 4 บ้านคลองวัดไร่
- หมต 5 บ้านตะโม
- หมต 6 บ้านยางแขวนอุ
- หมต 7 บ้านบางระกำ
- หมต 8 บ้านตานางงาม
- หมต 9 บ้านแหลมเจดีย์
- หมต 10 บ้านกรุงกรัก
- หมต 11 บ้านบางแกว
- หมต 12 บ้านโป่งหม้อขาว
- หมต 13 บ้านห้วยชัน
- หมต 14 บ้านเก้าวัง
- หมต 15 บ้านนาซึกหวาย
- หมต 16 บ้านวังคาน
- หมต 17 บ้านมิ่งคัค
- หมต 18 บ้านหนองเขาควาย
- หมต 19 บ้านหนองปลิง
- หมต 20 บ้านยานใหญ่
- หมต 21 บ้านคุษยาง

2. ตำบลชุมแสงสงคราม

หมู่ที่ 1	บ้านบางมา
หมู่ที่ 2	บ้านชุมแสงสงคราม
หมู่ที่ 3	บ้านวังแร
หมู่ที่ 4	บ้านชุมแสงสงคราม
หมู่ที่ 5	บ้านหนองพะยอม
หมู่ที่ 6	บ้านหนองขานาง
หมู่ที่ 7	บ้านวัดแตน
หมู่ที่ 8	บ้านหวงกระไค
หมู่ที่ 9	บ้านหนองออ
หมู่ที่ 10	บ้านเรียงกระคก
หมู่ที่ 11	บ้านหนองแพงพวย
หมู่ที่ 12	บ้านคุษขวาง
หมู่ที่ 13	บ้านตะแบกงาม
หมู่ที่ 14	บ้านคุษม่วง
หมู่ที่ 15	บ้านโป่งกระโคน

3. ตำบลนิคมพัฒนา

หมู่ที่ 1	บ้านทุ่งอายุโท
หมู่ที่ 2	บ้านใหม่เจริญผล
หมู่ที่ 3	บ้านใหม่เจริญธรรม
หมู่ที่ 4	บ้านคลองน้ำเย็น
หมู่ที่ 5	บ้านนิคมพัฒนา
หมู่ที่ 6	บ้านป่าดัก

4. ตำบลหนองกุลา

หมู่ที่ 1	บ้านหนองกรับ
หมู่ที่ 2	บ้านหนองไผ่
หมู่ที่ 3	บ้านคิงกวาง
หมู่ที่ 4	บ้านหนองกุลา
หมู่ที่ 5	บ้านหนองหลวง
หมู่ที่ 6	บ้านนึ่งบอน
หมู่ที่ 7	บ้านนึ่งจำกา
หมู่ที่ 8	บ้านหนองนา
หมู่ที่ 9	บ้านหนองตะเคียน
หมู่ที่ 10	บ้านนึ่งพิง
หมู่ที่ 11	บ้านใหม่คลองเจริญ
หมู่ที่ 12	บ้านท่าไม้งาม

5. ตำบลวังอิทก

หมู่ที่ 1	บ้านกรับพวง
หมู่ที่ 2	บ้านกระหม่อมคน้ำ
หมู่ที่ 3	บ้านวังอิทก
หมู่ที่ 4	บ้านหนองเต่าดำ
หมู่ที่ 5	บ้านวัดกลาง
หมู่ที่ 6	บ้านคลองกรับพวง
หมู่ที่ 7	บ้านวังใหญ่

6. ตำบลปลักแรด

หมู่ที่ 1	บ้านปลักแรด
หมู่ที่ 2	บ้านคองโคกขาม
หมู่ที่ 3	บ้านปลักแรด
หมู่ที่ 4	บ้านหนองแรม
หมู่ที่ 5	บ้านปลักแรด
หมู่ที่ 6	บ้านหลายมือสี่
หมู่ที่ 7	บ้านหลายโพธิ์
หมู่ที่ 8	บ้านทุ่งชา
หมู่ที่ 9	บ้านหนองมะปราง

7. ตำบลบึงกอก

หมู่ที่ 1	บ้านบึงกอก
หมู่ที่ 2	บ้านปรีอกระเทียม
หมู่ที่ 3	บ้านเกาะจันทร์
หมู่ที่ 4	บ้านคุดมะตม
หมู่ที่ 5	บ้านโคกสว่าง
หมู่ที่ 6	บ้านคลองเตย
หมู่ที่ 7	บ้านเสวยซุง
หมู่ที่ 8	บ้านประคา
หมู่ที่ 9	บ้านหนองบัว

8. ตำบลพันเสา

หมู่ที่ 1	บ้านหัวขัว
หมู่ที่ 2	บ้านพันเสา
หมู่ที่ 3	บ้านพันเสา
หมู่ที่ 4	บ้านหนองประคูล
หมู่ที่ 5	บ้านบอนแดง
หมู่ที่ 6	บ้านนาหมื่น
หมู่ที่ 7	บ้านหนองบัว
หมู่ที่ 8	บ้านบ่อทอง
หมู่ที่ 9	บ้านหนองตาเขียว
หมู่ที่ 10	บ้านกว้างอื่น
หมู่ที่ 11	บ้านหนองนา
หมู่ที่ 12	บ้านคางยาง
หมู่ที่ 13	บ้านแหลมมะคา
หมู่ที่ 14	บ้านโพธิ์ประสาท
หมู่ที่ 15	บ้านหลายชานาง

วิทยากร

การศึกษาคนคว่าในสนามครั้งนี้ ได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือจากวิทยากร
ชาวไทยทรงดำ (โอง) ผู้มีภูมิลำเนาหรือเคยมีภูมิลำเนาอยู่ที่อำเภอบางระกำ จังหวัด-
พิษณุโลก จำนวน 13 ท่าน ซึ่งวิทยากรทั้ง 13 ท่านนี้ได้ให้ข้อมูลด้วยความตั้งใจและ
เต็มใจ อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าเป็นอย่างมาก รายละเอียดเกี่ยวกับวิทยากร
ทั้ง 13 ท่านมีดังต่อไปนี้

1. นางควน สระทองแว่น

เกิดเมื่อ พ.ศ. 2474 ที่จังหวัดสุพรรณบุรี ปัจจุบันอายุ 55 ปี

มีอาชีพทำนา ครอบครัวยุคของนางได้ย้ายภูมิลำเนาจากจังหวัดสุพรรณบุรีมาอยู่จังหวัดพิษณุโลก ตั้งแต่นางอายุได้ 19 ปี หลังจากนั้นเพียง 1 ปี นางได้แต่งงานและแยกมาอยู่กับสามีที่บ้านเลขที่ 138 หมู่ที่ 18 ตำบลบางระกำ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก นางได้เรียนรู้วิธีทำอาหารพื้นบ้านไทยทรงดำจากมารดาและญาติพี่น้องมาเป็นเวลาหลายสิบปีแล้ว จนได้รับการยกย่องจากเพื่อนบ้านว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถในการทำอาหารได้อร่อยคนหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งแกงบอน แกงบอนที่นางทำนั้น ผู้รับประทานจะไม่รู้สึกคันคอเลย นางได้เคยถึงเคล็ดลับและความเชื่อในการทำแกงบอนว่า จะต้องเติมถ่านเพียงครั้งเดียว เมื่อต้มบอนสุกแล้ว จะต้องกดน้ำที่ต้มนั้นออก 3 ครั้ง และในขณะที่ต้มหามเคาะทัพพี และจะต้องคนน้ำแกงไปทิศทางเดียวกันตลอด ห้ามคนย้อนไปย้อนมาอย่างเด็ดขาด ด้วยเหตุที่นางมีความสามารถในการทำแกงบอนนี้เอง เมื่อบ้านใดจะมีงานเลี้ยงและต้องการจะแกงบอน ก็มักจะมาขอร้องให้นางไปแกงให้เสมอ อย่างไรก็ตามถึงแม้นางจะบอกว่า "อาหารโง่งอร่อยกว่าอาหารที่คนสมัยใหม่ทาน" แต่ที่บ้านของนางก็ไม่ค่อยได้ทำอาหารโง่งรับประทานบ่อยนัก ทั้งนี้นางให้เหตุผลว่า "ลูกหลานเค้าไม่ชอบ เวลาทำกินที่ไรมักจะบนทุกที แล้วอีกอย่างหนึ่งจะต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมสมัยใหม่ อาหารที่ทานก็ควรจะต้องให้เข้ากับสังคมใดควย"

2. นายทองย้อย ทองเปียง

เกิดเมื่อ พ.ศ. 2473 ที่อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ปัจจุบัน

อายุ 56 ปี เมื่ออายุ 3 ปี บิดามารดาได้ย้ายภูมิลำเนามาอยู่ที่จังหวัดราชบุรี หลังจากนั้นอีก 4 ปี ได้ย้ายไปที่อำเภอสามงาม จังหวัดพิจิตร จนกระทั่งอายุ 14 ปี จึงได้ย้ายมาอยู่ที่ 198 หมู่ที่ 5 ตำบลนิคมพัฒนา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก นายทองย้อยประกอบอาชีพทำนา จากการที่นายย้อยได้ย้ายที่อยู่บ่อยครั้งนี้เอง ทำให้นายทองย้อยมีความรู้ความสามารถในการสร้างบ้านเรือนควยศิลปะพื้นบ้านไทยทรงดำ (โง่ง) เป็นอย่างดี และควย

เหตุที่นายทองย้อยมีความรู้ในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ของไทยทรงคำ (โซ่ง) เป็นอย่างดี นายทองย้อยจึงได้รับการยกย่องให้เป็นหมอขวัญประจำหมู่บ้านอีกด้วยในด้านการปกครอง นายทองย้อยได้รับเลือกให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิประจำหมู่บ้าน และได้รับความไว้วางใจจากชาวบ้านตำบลนิคมพัฒนาให้ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการสภาตำบลนิคมพัฒนาอีกตำแหน่งหนึ่งด้วย

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ นายทองย้อยได้ให้ความรู้และข้อสันนิษฐานต่าง ๆ เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยทรงคำ (โซ่ง) อย่างละเอียดลออ นับว่ามีคุณค่าต่อการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นอย่างมาก นายทองย้อยได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับอาหารพื้นบ้านไทยทรงคำ (โซ่ง) ไว้ว่า "...อาหารที่ใช้ในพิธีเสนเรือนั้น อาหารที่สำคัญบางอย่าง เช่น ผักชุบหรือจุ่มผักกึ๊ด และชาคะมะโต คือกบมิ่ง กับแกงหน่อไม้คอง ก็เพื่อให้เหมาะสมกับรับทานกับข้าวเหนียว ซึ่งข้าวที่ใช้ในพิธีเสนเรือนต้องใช้ข้าวเหนียวแล้วนั้น แต่แปลกกว่าภาคอีสาน แทนที่จะใช้มือหยิบเคาะกลับใช้ตะเกียบคีบเหมือนคนจีน... การจัดอาหาร เค้าจะใช้แบบอาหารที่หมอเสนกำหนดให้ คืออาหารแบบบรรพบุรุษที่เคยทำมา ถ้าคิดจากนั้นก็ว่าวัฒนธรรมนิยม อันนี้ผมเข้าใจว่าที่เค้าไม่ยอมเปลี่ยนแปลงอาหารนั้นเพราะเค้ายึดมั่นในบรรพบุรุษของเค้า"

3. นางบีเบ วงษ์โคกุ่ม

เกิดเมื่อ พ.ศ. 2480 ที่อำเภอท่าแพ จังหวัดนครปฐม ปัจจุบันอายุ 49 ปี หลังจากที่แต่งงานแล้วได้ย้ายติดตามสามีไปที่ต่าง ๆ จนในปี พ.ศ. 2508 ได้มาตั้งบ้านเรือนอย่างถาวรที่บ้านเลขที่ 156/2 หมู่ที่ 21 ตำบลบางระกำ อำเภอ-บางระกำ จังหวัดพิษณุโลก และได้ประกอบอาชีพทำนาเรื่อยมา นางเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับศิลปะและวิถีชีวิตของชาวไทยทรงคำ (โซ่ง) เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านไทยทรงคำ อันได้แก่ ทอผ้า ทอเสื่อ การตัดเย็บเสื้อผ้า การประกอบอาหารพื้นบ้าน หรือแม้แต่ประเพณีพื้นบ้านต่าง ๆ เช่น พิธีแต่งงาน พิธีเสนเรือน ฯลฯ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ นางได้ให้ความเอื้อเฟื้อในเรื่องสถานที่ วัสดุอุปกรณ์

ในการสาธิตการประกอบอาหาร ตลอดจนให้ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตชาวไทยทรงดำ (โซ่ง) ด้วยอัครยาศย์ไมตรีอันดี นางได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับอาหารพื้นบ้านไทยทรงดำ (โซ่ง) ว่า "...ของที่ท่านเข้าไปทุกวันนี้ ก็เป็นของโซ่งซะส่วนมาก มันมีรสชาติ กินแล้วรู้สึกว่ามันทำให้ร่างกายแข็งแรงขึ้นนะ ไม่ค่อยเป็นไข้กันหรอก...."

4. นายประเสริฐ วงษ์โคคุ้ม

เกิดเมื่อ พ.ศ. 2475 ที่อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ปัจจุบันอายุ 54 ปี ด้วยเหตุผลที่ต้องการจะแสวงหาอาชีพและสถานที่ประกอบอาชีพที่ดีกว่าที่เป็นอยู่ นายประเสริฐจึงได้ย้ายที่อยู่อยู่เสมอ จนกระทั่งมี พ.ศ. 2508 จึงได้มาตั้งบ้านเรือนอย่างถาวรที่บ้านเลขที่ 156/2 หมู่ที่ 21 ตำบลบางระกำ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก นายประเสริฐเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างดี ประกอบกับเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์กับชนทุกระดับชั้นอย่างดีเลิศ นายประเสริฐจึงได้รับความไว้วางใจจากชาวบ้านโดยได้รับเลือกตั้งเป็นผู้นำหมู่บ้านหมู่ที่ 21 หมู่บ้านคุดยาง ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ นายประเสริฐได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีทั้งในด้านการติดต่อวิทยากร การให้ความหมายของศัพท์บางคำ ตลอดจนการให้ข้อมูลอันสำคัญ นายประเสริฐได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับอาหารพื้นบ้านไทยทรงดำ (โซ่ง) ว่า "ชาวโซ่งนิยมรับประทานอาหารสุก ไม่นิยมของดิบ และของที่เขามาทำอาหารจะต้องสะอาด อย่างเช่น ผักเนื้อสัตว์ก็ต้องล้างให้สะอาดซะก่อน บางบ้านนะผักที่จะเอามาเป็นผักจิ้มเค้าจะลวกให้สุกซะก่อนแล้วถึงจะกิน" นอกจากนี้ นายประเสริฐยังได้ให้ความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาชีวิตความเป็นอยู่ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีของชาวไทยทรงดำ (โซ่ง) อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นอย่างมาก นายประเสริฐเป็นผู้ที่มีอารมณ์ดีเสมอ แม้ในเวลาที่ได้รับข้อมูล นายประเสริฐมักจะพูดคุยความร่าเริง สนุกสนาน อันเป็นการสร้างความเพลิดเพลินให้กับผู้ร่วมวงสนทนาได้เป็นอย่างดี

5. นางผง วีระทอง

เกิดเมื่อ พ.ศ. 2473 ที่อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ปัจจุบันอายุ 56 ปี ภูมิลำเนาเดิมของบิดามารดาอยู่ที่จังหวัดนครปฐม และได้ย้ายมาอยู่ที่-

อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ตั้งแต่นางผดุงยังไม่เกิด ครั้นนางอายุได้ 22 ปี จึงได้แต่งงานและแยกบ้านมาอยู่กับสามีที่บ้านเลขที่ 141/1 หมู่ที่ 18 ตำบลบางระกำ อำเภอ-บางระกำ จังหวัดพิษณุโลก นอกจากนางจะประกอบอาชีพทำนาแล้ว นางยังเป็นหมอเสนที่ใ้รับการยกย่องและเชื่อถือจากชาวบ้านอีกผู้หนึ่ง ในด้านการประกอบอาหารนางก็มีฝีมือเป็นเลิศไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าผู้อื่นจนเป็นที่กล่าวขานของเพื่อนบ้านโดยทั่วไป นางได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับอาหารพื้นบ้านไทยทรงดำ (โซ่ง) ว่า "มันก็คล้ายกับอาหารที่ทำกินในสมัยนี้แหละ แต่ชั้นว่าอาหารโซ่งมันอร่อยอยู่ที่การปรุงและการตำเครื่องปรุง...อาหารที่ทำกินก็เอามาจากของที่หาได้ง่ายตามพื้นบ้าน แล้วเวลาทำก็ต้องสะอาดด้วย"

6. นายผล เผ่าคนชม

เกิดเมื่อ พ.ศ. 2468 ที่อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ปัจจุบันอายุ 61 ปี บิดามารดามีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดสุพรรณบุรี แต่เนื่องจากไม่มีไร่นาเป็นของตัวเอง ดังนั้นเมื่อนายผลอายุได้ 3 ปี บิดามารดาจึงต้องแสวงหาไร่นาเพื่อจะประกอบอาชีพเรื่อยไป จนมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านน้ำเรือ่ง ตำบลท่าฉนวน อำเภอ-กงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย และอยู่ที่นั่นได้เพียง 9 ปี บิดาก็ถึงแก่กรรม จึงเป็นเหตุให้ต้องย้ายที่อยู่อีก โดยย้ายมาอยู่ที่บ้านหนองขานาง ตำบลชุมแสงสงคราม อำเภอ-บางระกำ จังหวัดพิษณุโลก และย้ายอีกครั้งหนึ่งมาอยู่ที่ 198/134 หมู่ที่ 5 ตำบล-นิคมพัฒนา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก โดยประกอบอาชีพทำนาเรื่อยมา นายผลเป็นผู้ที่แสวงหาความรู้ใส่ตัวอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นทางโลกหรือทางธรรม เมื่อถึงวัยอันควร นายผลได้เข้าพิธีอุปสมบทและได้ครองตนอยู่ในสมณเพศตลอดมาจนได้รับความเลื่อมใสศรัทธาจากพระในวัดเดียวกัน และชาวบ้านเป็นอันมาก ด้วยเหตุนี้พระผลจึงได้รับตำแหน่งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสในขณะที่เจ้าอาวาสไม่ได้อยู่เสมอ นอกจากนี้หมู่บ้านที่นายผลอาศัยอยู่นั้น ห่างไกลจากสถานีอนามัยและโรงพยาบาลมาก นายผลจึงคิดจะปฏิบัติหน้าที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมบ้าง จึงได้พยายามศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการ-ปฐมพยาบาลเพื่อช่วยเหลือผู้ป่วยในคราวที่จำเป็น ซึ่งนายผลก็ได้ช่วยเหลือผู้ป่วยมาแล้วนับไม่ถ้วน นายผลมีความสนใจในเรื่องอาหารมากจึงได้เรียนรู้วิธีการทำอาหารมาตั้งแต่

เด็ก ซึ่งในปัจจุบันก็ยังคงทำอาหารรับประทานด้วยตัวเองอยู่ เกี่ยวกับอาหารพื้นบ้านไทยทรงดำ (โซ่ง) นายผลได้แสดงความเห็นว่า "อาหารสวนมากจะเป็นผักกับผลไม้ที่หาได้ง่ายแล้วก็ปลูกกันเอง ไม่เปลืองเงินดี แล้วก็ีพวกปลาหลายอย่าง กุ้งน้ำจืดก็เอามาทำได้อาหารหลายอย่าง ทำเก็บเอาไว้ทาน ๆ ก็ได้ อย่างพวกปลาร้า ปลาเก๋ลื้อเนี่ยเราเก็บไว้ได้ อาหารของโซ่งนี้ให้วิตามินหลายอย่างนะ มีโปรตีนด้วย กินแล้วไม่เป็นโรคขาดอาหาร พื้นบ้านผมไม่มีเด็กเป็นโรคขาดอาหารเลย"

7. นางมัน บุดุคิ

เกิดเมื่อ พ.ศ. 2474 ที่จังหวัดเพชรบุรี ปัจจุบันอายุ 55 ปี เมื่อนางอายุ 5 ปี บิดามารดาได้ย้ายมาอยู่ที่พิษณุโลก และเมื่ออายุได้ 25 ปี นางจึงแต่งงานพร้อมทั้งแยกมาอยู่กับสามีที่บ้านเลขที่ 120/3 หมู่ที่ 18 ตำบลบางระกำ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก และได้ประกอบอาชีพทำนามาตลอด ด้วยเหตุที่สามีของนางมีเชื้อสายไทยทรงดำ (โซ่ง) ประกอบกับบิดามารดาของนางได้อบรมสั่งสอนวิธีการทำอาหารพื้นบ้านไทยทรงดำ (โซ่ง) และมอบหมายให้รับหน้าที่แม่ครัวมาตั้งแต่อายุ 13 ปี นางจึงมีความรู้ในการประกอบอาหารพื้นบ้านไทยทรงดำ (โซ่ง) เป็นอย่างดี และทำรับประทานอยู่เสมอ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ นางได้ให้ความช่วยเหลือโดยการนำไปพบวิทยากรท่านอื่น ช่วยซักถามวิทยากรและได้อธิบายความหมายของคำในภาษาไทยทรงดำ (โซ่ง) จนกระจ่างชัด เกี่ยวกับอาหารพื้นบ้านไทยทรงดำ (โซ่ง) นางได้แสดงทรรศนะว่า "...อาหารโซ่งส่วนมากต้องสด สะอาด และต้องทำให้สุก แม้แต่ปลาร้าก็ต้องทำให้สุกก่อนแล้วถึงจะเอามากิน ผักที่จะเอามากินก็สด พวกเราปลูกกันเอง พอจะกินก็ไปเด็ดเอามาเลย เอามาแล้วก็มาล้าง... พื้นบ้านตอนนี้ก็ยังทำกินอยู่ อร่อยดี ที่บ้านชั้นชอบทุกคนเลย..."

8. นางลออ สระทองเมือง

เกิดเมื่อ พ.ศ. 2477 ที่จังหวัดนครปฐม ปัจจุบันอายุ 52 อาชีพทำนา บิดามารดามีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่บ้านโคกกลาง จังหวัดนครปฐม นางได้แต่งงานและมาอยู่กับสามีที่บ้านเลขที่ 120 หมู่ที่ 18 ตำบลบางระกำ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

นางได้เรียนรู้วิธีการทำอาหารพื้นบ้านไทยทรงดำ (โซ่ง) จากมารดาเป็นเวลากว่า 35 ปี แล้วและได้ทำรับประทานเรื่อยมา อาหารที่นางทำนั้นจะเป็นอาหารที่สุกและ สะอาด นางเป็นผู้ที่พูดน้อย สำเนียงและภาษาที่ใช้ยังคงมีภาษาพื้นเมือง (ไทยทรงดำ)ปนอยู่มาก นางจึงประหม่าและตื่นเต้นเมื่อถูกสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ได้จึงมีไม่มากนัก

9. นายสว ย ป่านพลู

เกิดเมื่อ พ.ศ. 2481 ที่อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี ปัจจุบัน อายุ 48 ปี เมื่ออายุ 12 ปี ครอบครัวของนายสว ยได้ย้ายจากจังหวัดสุพรรณบุรีมาอยู่ จังหวัดพิษณุโลก ทั้งนี้เนื่องมาจากต้องการจะแสวงหาที่นาในการประกอบอาชีพ หลังจากนั้น 2 ปี ได้ย้ายจากจังหวัดพิษณุโลกมาอยู่จังหวัดพิจิตรและย้ายกลับมาอยู่จังหวัดพิษณุโลก อีกครั้งหนึ่งเมื่อ พ.ศ. 2495 โดย มาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ 139/1 หมู่ 13 ตำบล- ชุมแสงสงคราม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ในอดีตที่ผ่านมามีเคยดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แต่ในปัจจุบันประกอบอาชีพทำนาเหมือนชาวบ้านโดยทั่วไป และใน ยามว่างจากการทำนา นายสว ยได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยทำเครื่องจักสาน ไว้ใช้ในครัวเรือน นายสว ยมีความสนใจในเรื่องการทำอาหารมานานแล้ว แม้ว่า นายสว ยจะเป็นหัวหน้าครอบครัวก็ตาม แต่นายสว ยก็ยังคงทำอาหาร เองอยู่เสมอ

10. นางสี ทองคอนงาว

เกิดเมื่อ พ.ศ. 2478 ที่จังหวัดนครปฐม ปัจจุบันอายุ 51 ปี ภูมิลำเนาของบิดามารดาอยู่ที่จังหวัดนครปฐม เนื่องจากบิดามารดาเสียชีวิตตั้งแต่ นาง ยังเป็นเด็ก นางจึงต้องมาอยู่ในความดูแลของปู่และย่า ซึ่งปู่และย่าได้อบรมสั่งสอน วิชาการบ้านการเรือนที่สตรีพึงจะมีให้แก่นาง ครั้นเมื่ออายุได้ 20 ปี นางก็แต่งงาน และติดตามสามีมาอยู่ที่บ้านเลขที่ 72/2 หมู่ที่ 18 ตำบลบางระกำ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก และได้ประกอบอาชีพทำนาเรื่อยมา นางได้กล่าวถึงอาหารพื้นบ้าน ไทยทรงดำ (โซ่ง) ว่า "ปกติแล้วไม่ค่อยมีรสชาติหรืออก แต่จะอร่อยหรือไม่อร่อยมัน อยู่กับการผสมเครื่อง เครื่องนี้จะช่วยได้มาก" นางคอนขางจะตื่นเต้นเมื่อถูกสัมภาษณ์ ข้อมูลบางตอนจึงสับสน จึงจำเป็นต้องอาศัยการซักถามจากผู้ร่วมวงสนทนาประกอบด้วย

11. นายเสาร์ สิงห์เรือง

เกิดเมื่อ พ.ศ. 2496 ที่ตำบลพันเสา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ปัจจุบันอายุ 60 ปี ภูมิลำเนาของบิดาอยู่ที่จังหวัดเพชรบุรี ส่วนมารดาอยู่ที่จังหวัดราชบุรี แต่ด้วยความยากจนจึงได้เดินทางมาแสวงหาที่ดินซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์เพื่อประกอบอาชีพ ในที่สุดก็มาอยู่ที่ตำบลพันเสา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก เมื่อนายเสาร์อายุ 16 ปี ได้ย้ายที่อยู่อีกครั้งหนึ่งมาอยู่ที่ 81 หมู่ที่ 17 ตำบลบางระกำ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก นายเสาร์เป็นผู้ที่มีความสนใจและใฝ่หาความรู้ อยู่เสมอ ชีวิตในเยาว์วัยนั้นถึงแม้นายเสาร์จะเป็นผู้ชายแต่นายเสาร์ก็ได้พยายามสังเกตและจดจำวิธีการทำอาหารหลายทอดหลายชนิดมาจากบิดามารดาตลอดจนญาติพี่น้อง เมื่อถึงวัยอันสมควรนายเสาร์ก็อุปสมบทและสามารถสอบนักธรรมตรีได้ ด้วยบุคลิกลักษณะของผู้ทรงความรู้ประกอบกับความน่าเชื่อถือ ชาวบ้านหมู่ที่ 17 ตำบลบางระกำ จึงได้มอบความไว้วางใจ โดยเลือกให้เป็นผู้ใหญ่บ้านเป็นเวลาถึง 16 ปีแล้ว ในปัจจุบันอาหารที่ครอบครัวของนายเสาร์รับประทานแม้จะเป็นอาหารสมัยใหม่ก็ตาม แต่นายเสาร์ก็ยังมองเห็นคุณค่าของอาหารพื้นบ้านไทยทรงดำ (โซ่ง) อยู่ คั้งที่นายเสาร์ได้กล่าวว่า "ในช่วงแรก ๆ ก็ยังทำอาหารโซ่งกินกันอยู่ แต่พอมาระยะหลัง 5-6 ปีที่ผ่านมา ก็ได้เปลี่ยนแปลงไปบ้าง ผมคิดว่าอาหารสมัยใหม่นี้มันอร่อยกว่าอาหารโซ่ง คงจะเป็นเพราะมีเครื่องปรุง มีผงชูรสเพิ่มขึ้น แต่ตามองถึงคุณค่าของมันแล้ว ผมว่าอาหารโซ่งสมัยก่อนดีกว่า ไม่มีการฉีดยาแรง ยาฆ่าแมลง มันปลอดภัยกว่าเยอะ อีกอย่างนี้อาหารสมัยใหม่นี้กินไปมาก ๆ ก็เบื่อ ผมก็กลับไปกินอาหารโซ่งแบบเดิมอีก"

12. นางหนู แซลล

เกิดเมื่อ พ.ศ. 2475 ที่อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย ปัจจุบันอายุ 54 ปี เมื่ออายุ 26 ปี นางได้เข้าพิธีแต่งงานกับชาวโซ่งด้วยกัน หลังจากนั้น 2 ปี ได้ย้ายตามสามีมาอยู่ที่ 41 หมู่ที่ 6 ตำบลชุมแสงสงคราม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก และได้ประกอบอาชีพทำนาเรื่อยมา ด้วยเหตุที่บิดาของนางเป็นหมอเสน นางจึงได้เห็นและคุ้นเคยกับพิธีกรรมต่าง ๆ มาตั้งแต่ยังเป็นเด็ก ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้นางได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างดี สำหรับเรื่องอาหาร

พื้นบ้านไทยทรงคำ (โชนง) นั้น นางกล่าวว่า "ส่วนมากอาหารการกินก็มีส่วนคล้ายอาหารไทยทั่วไป นอกจากอาหารที่ใช้ในพิธีต่าง ๆ อย่างเสนเรื่อนี่ มันก็จะพิเศษออกไปบ้าง"

13. นายเหม็ด ทองเชื้อ

เกิดเมื่อ พ.ศ. 2463 ที่จังหวัดนครสวรรค์ ปัจจุบันอายุ 66 ปี บิดามารดามีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม แต่เนื่องจากที่ดินในครอบครัวมีไม่มากนัก ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ จึงต้องย้ายที่อยู่มาอยู่ที่จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อจับจองที่ดินทำไร่นาต่อไป เมื่อนายเหม็ดอายุได้ 27 ปี การทำไร่นาได้ผลดีไม่เท่าที่ควร จึงได้ย้ายครอบครัวมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ 65 หมู่ที่ 21 ตำบลบางระกำ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก และยังคงประกอบอาชีพทำนาเรื่อยมา นายเหม็ดเป็นหมอเสนที่ได้รับความศรัทธาและเชื่อถือจากชาวบ้านมากคนหนึ่ง นอกจากนั้นนายเหม็ดยังมีความสามารถเป่าปี่และเป่าแคน อันเป็นศิลปะพื้นบ้านไทยทรงคำได้อย่างไพเราะอีกด้วย นายเหม็ดได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับอาหารพื้นบ้านไทยทรงคำ (โชนง) ว่า "ของกินของโชนงจะว่าดีก็ไม่เชิง แต่มันก็ปลอดภัยดี มันสะอาด ไม่มียาฆ่าแมลง เพราะชาวบ้านปลูกกันเอง เวลาทำอาหารก็ไม่ใส่ผงชูรสเหมือนอย่างเดี๋ยวนี้ แต่ถาจะใช้น้ำปลาร้าหรือน้ำหน่อไม้คองนี้แหละเป็นตัวชูรส"

หมายเหตุ

1. ลำดับชื่อ-สกุลของวิทยากรที่ปรากฏข้างต้นนี้ เป็นการเรียงลำดับตามตัวอักษร
2. อายุปัจจุบันของวิทยากรแต่ละท่าน นับถึงปี พ.ศ. 2529

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ มีดังนี้

1. แบบสอบถาม
2. เครื่องบันทึกเสียง และแถบบันทึกเสียง
3. กล้องถ่ายภาพพร้อมทั้งฟิล์มขาวดำ ฟิล์มสี และฟิล์มสไลด์

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยทางคติชนวิทยา (Folklore) และวิชาชนชาติศึกษา (Folklife Studies) สาขาอาหารพื้นบ้าน (Folk Cookery) โดยดำเนินการเป็นขั้น ๆ ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาตลอดจนชีวิตความเป็นอยู่ของโชนหรือไทยทรงดำ

1.2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับอาหารพื้นบ้านทั้งจากในประเทศและต่างประเทศ

เอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ตามข้อ 1.1 และ 1.2 นั้น เป็นเอกสารและงานวิจัยที่ได้ศึกษาค้นคว้าจากสถานที่ต่อไปนี้

ก. หอสมุดแห่งชาติ ท่าวาสุกรี

ข. หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ค. หอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก

ง. หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศิลปากร

จ. หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ฉ. หอสมุดมหาวิทยาลัยพายัพ

ช. หอสมุดบริติช เคาน์ซิล สยามสแควร์

ซ. สำนักงานจังหวัดพิษณุโลก ศาลากลางจังหวัดพิษณุโลก

ฅ. ที่ว่าการอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ฉ. หอสมุดสวนแก้ว ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์ สายแสง

1.3 สอบถามรายละเอียดเกี่ยวกับโชนในจังหวัดพิษณุโลกจากประชาสงเคราะห์ จังหวัดพิษณุโลก ปลัดอำเภอบางระกำ เจ้าหน้าที่นิคมสร้างตนเองบางระกำ กำนันผู้ใหญ่บ้าน และชาวบ้านในอำเภอบางระกำ

2. การเก็บและรวบรวมข้อมูล

2.1 ขอนหนังสือรับรองจากมหาวิทยาลัยพายัพ ถึงผู้ว่าราชการจังหวัด-
พิษณุโลก และนายอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือ
ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยขอให้ทางอำเภอประชุมชี้แจง และ/หรือทำหนังสือถึง
กำนันและผู้ใหญ่บ้านในบริเวณที่มีเชิงอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เพื่อชี้แจงและขอความ-
ร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้

2.2 ออกสำรวจพื้นที่ เพื่อตรวจสอบมรดกทางวัฒนธรรมของเชิงที่
ยังคงปรากฏอยู่อย่างเด่นชัด

2.3 สืบหาและคัดเลือกวิทยากร ผู้มีความรู้ ความสามารถที่จะให้
ข้อมูลด้วยวิธีการต่อไปนี้

2.3.1 สืบหาวิทยากรที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีความรู้ความ-
สามารถในการประกอบอาหารพื้นบ้านไทยทรงดำ โดยการสอบถามจากชาวบ้าน

2.3.2 เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาหรือเคยมีภูมิลำเนาอยู่ที่อำเภอบางระกำ
จังหวัดพิษณุโลก

2.3.3 เป็นผู้ที่มิอายุไม่ต่ำกว่า 50 ปี และปัจจุบันยังคงประกอบ
อาหารพื้นบ้านไทยทรงดำเพื่อการบริโภคอยู่

2.3.4 ให้วิทยากรบอกส่วนประสมของอาหารพื้นบ้านไทยทรงดำ
ประเภทละ 2 ครั้ง ซึ่งหากว่าวิทยากรสามารถบอกส่วนประสมได้ตรงกัน ก็ถือว่าวิทยากร
เป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับอาหารพื้นบ้านไทยทรงดำ

2.3.5 เมื่อได้วิทยากรที่แท้จริงแล้ว ก็ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล
ด้วยวิธีการทางคติชนวิทยา (Folklore) ว่าด้วยวิธีการวิจัยวัฒนธรรมพื้นบ้านเชิง-
ธรรมชาตินิยม (Naturalistic Research) โดยยึดหลักที่ว่า การที่จะทราบ
ธรรมชาติอันแท้จริงของปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยจะต้องเข้าไปทำความรู้จักและ
คลุกคลีกับปรากฏการณ์ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมของปรากฏการณ์นั้น ซึ่งการเข้าไปรู้จักและ
คลุกคลีนี้จะต้องจัดทำอย่างมีระเบียบ มีขั้นตอนในการบันทึกเสียง ภาพ และจดบันทึก

สิ่งอื่น ๆ ที่บันทึกไม่ได้ด้วยเสียงและภาพ เพื่อจะได้ปรากฏการณ์อันแท้จริงที่สุด
(ประจักษ์ สายแสง 2525 : 14 - 17)

3. การจัดกระทำข้อมูล

3.1 ถ่ายเสียงจากแถบบันทึกเสียงออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรแบบคำต่อคำ โดยให้มีสำเนียงใกล้เคียงกับเสียงจริงของวิทยากรมากที่สุด

3.2 ถอดข้อความจากภาษาเดิมของวิทยากรเป็นภาษาไทย เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์และเพื่อประโยชน์แก่ผู้สนใจทั่วไป แต่หากว่าข้อความเป็นภาษาไทยกลาง และมีเพียงบางคำที่เป็นภาษาเดิม (ภาษาอีสาน) ก็จะต้องอธิบายความหมายเฉพาะคำนั้นเท่านั้น

3.3 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางที่นิยมและสังคมวิทยา (Functional and sociological approach) โดยยึดหลักที่ว่า วัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นสถาบันหนึ่งของสังคม ที่มีหน้าที่วางระเบียบ กฎเกณฑ์ให้คนในสังคมประพฤติปฏิบัติซึ่งระเบียบ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ นั้น คนในสังคมจะประพฤติปฏิบัติตามด้วยความสมัครใจ ไม่มีมีการบังคับ โดยเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม น่าเชื่อถือ และมีประโยชน์ จึงได้ยึดเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตมาจนถึงปัจจุบัน

4. การเสนอผลการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)